

MAROŠ HEČKO

ĎALEJ
NA
ZÁPAD
SA
DÁ ÍST
LEN NA
VÝCHOD

TATRAN

Postavy tohto rozprávania
sú deťmi jednej ideológie.

MAROŠ HEČKO

ĎALEJ
NA
ZÁPAD
SA
DÁ ÍŠT
LEN NA
VÝCHOD

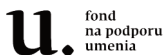
TATRAN

Vyšlo vo Vydavateľstve TATRAN, Bratislava 2017
ako 5111. publikácia a 130. zväzok edície Slovenská tvorba.
Prvé vydanie

Prebal a väzbu navrhla Nada Božič.
Autor fotografie Marek Pupák
Zodpovedná redaktorka Eva Melichárková
Jazyková redaktorka Eva Mládeková
Technická redaktorka Eva Zdražilová
Sadzba RS servis, Bratislava
Vytlačili Těšínské papírny, s. r. o., Český Těšín.

www.slovtatran.sk

:: knihy pre **hodnotnejší** život

Publikáciu z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Copyright © Maroš Hečko 2017
Slovak edition © Vydavateľstvo TATRAN 2017

ISBN 978-80-222-0853-6

Venujem svojmu synovi

1.

Dom odborov sme obišli štyrikrát, ale ani tak sme našli miesto na zaparkovanie. Museli sme ísť až k Zimnému štadiónu. Mama sa ujala úlohy navigátora. Naslepo skúša možnosti štvrte a verí, že ju intuícia dovedie na správne miesto. Dáva otcovi krátke pokyny, kde odbočiť, kde by to mohlo byť ako-tak vyhovujúce na odstavenie auta. Krúžime uličkami a sledíme ako policajná hliadka. Akýsi nešťastník, čo zabral dve parkovacie miesta vedľa seba a *nepatrične sa rozvalil*, ako to nazvala mama, ju mierne podráždi.

„Keby sa posunul kúsok doľava, tak sa tam zmestíme.“

S privretým okom začne odhadovať vzdialenosť medzi automobilmi. Nevie, či si to predstavuje tak, že otec zastaví na blikačky pri krajnici, ja vybehnem z auta, začnem zvoníť na všetky zvončeky obytného domu oproti parkovaciemu miestu a neprestanem, kým pána, ktorý vlastní červené žiguli, nenájdem a nevyzvem ho, aby auto posunul do strany a vytvoril tak priestor aj pre nás.

Našťastie to odo mňa nikto nepožaduje.

Hľadanie voľného parkovacieho miesta v štvrti, kde je

okrem futbalového a hokejového štadióna aj najväčšia kultúrna a kongresová sála v republike a dnes v nej prebiehajú promócie niekoľkých fakúlt našej univerzity, je obrovskou skúškou napätých nervov. V slávnostných róbach vystupujeme z auta ako sardinky v oleji napichnuté na hliníkovej vidličke. Pod tesilovým oblekom a bielou košeľou s dvadsaťpercentnou umelou prísadou, do ktorej som navlečený, ma svrbí celé telo. Plním normu. Sme len pár mesiacov pred uzavretím desaťročia a normy dosiahli vrchol. Neustálym zdokonaľovaním dospeli do absurdnej krásy. Či sa mi to páči alebo nie, mám na sebe oblek, kravatu a salamanderky s bielymi ponožkami a o chvíľu ma čaká pätnásť minút nechcenej slávy, no všetci ma už mesiac presviedčajú, ako si ju zaslúžim. Viem len jedno: tých dvadsať percent umeliny v mojom slávnostnom šatstve je ako útočiaci mrak komárov v zátoke Dunaja, a ten si naozaj nezaslúžim.

Pred Domom odborov je kalamita. Nie je zima, nepadá sneh, je júl a horúčavy sú rekordné. Za posledných sto rokov sa v našich zemepisných šírkach niečo podobné odohralo len trikrát. V dvadsiatom šiestom a šesťdesiatom piatom. Potom boli ešte veľké suchá v polovici sedemdesiatych, ale teplotné rekordy neboli zlomené. Pred pár dňami ohlásili v rádiu najvyšší rizikový stupeň, môžu vzniknúť veľké požiare a vraj sú ohrozené lesy. V meste pre istotu nasadili oranžové nákladiaky s cisternami, rozstrejújú studenú vodu, aby aspoň čiastočne schladili zem a vzduch. Jeden práve prechádza cez námestie Františka Zupku. Vodný poprašok spod prednej kapoty sa dvíha do výšky a ľudia na chodníku odstupujú. Aj tak to niektorých za-

siahlo. Nielenže sme jediná krajina v širokom okolí, kde sa pitnou vodou ľudia dennodenne sprchujú, no zaručene sme aj jediná krajina, kde sa pitnou vodou v lete striekajú ulice, aby ich slnko neroztopilo na kolomaž. Komunálne služby to robia už celé týždne, ale nie je to nič platné. Voda dopadne na rozpálený asfalt, zasyčí a zmizne v malom teplom obláčiku, ktorý vyzerá ako posledný výdych. Je to ako predzvesť: praská zem, topí sa asfalt a o chvíľu sa roztečieme. Budovy sa rozlejú po uliciach a vysnívany sladký čokoládový svet socializmu zanikne spolu s nami.

Kvety v kvetináčoch sú úplne spálené. Ostali po nich len kýpte zoschnutých stoniek a vlajky spriateľených štátov ovisajú bez života na stožiaroch, vyblednuté, akoby nimi práve poutierali všetok prach zo striech domov.

Celú plochu pred vchodom do Domu odborov zaplnili ľudia. Je nás tu požehnané. Vyzerá to tu, akoby zomrel prezident. Smútočný dav sa pomaly zbíha a čaká ho dlhá cesta ku katafalku, kde je mŕtvy vystavený, tam sa mu všetci pokloníme a vzdáme mu hold, vyroníme slzu, dotkneme sa súkna, čo prevísa cez boky, položíme mu do náručia kvet, pokloníme sa rodine, vdove zašepkáme do ucha niečo nezrozumiteľné... Teraz však nejde o najvyššieho štátneho predstaviteľa, ide o nás, iba to má podobný charakter. Tento kultúrny stánok, kde sa odohralo už toľko súťaží populárnej piesne Bratislavská lýra a premietaní Filmového festivalu pracujúcich, očakáva dnes niečo mimoriadne a oveľa veselšie, ako je pohreb. Obchodná fakulta má dnes promócie. Diplom si prevezme viac ako dvestopäťdesiat absolventov. Ak rátam, že každý sem prišiel s niekoľkými rodnými príslušníkmi, táto masa v konečnom súčte pôsobí

neodškriepiteľným dojmom smútočného sprievodu na prezidentovom pohrebe. Len moja rodina, babky, strýkovia, tety a sesternice, tvorí skupinu vyše dvadsiatich ľudí. Celkovo to odhadujem asi na štyritisíc osôb. Mnohí sa nedostanú do sály, jej kapacita je len niečo cez tisíc.

Všade cítiť kvety. Nie je tu snáď jediná rodina, ktorá by nemala vo výbave obrovskú bukrétu. Ich vôňa sa mieša s arómou parfumov, lacnej kolínskej, pestrých rúžov a pudrieniek, ktorú priniesol dav na vlastných telách. Sladký odor sa nehybne drží nad hlavami a cezeň prerážajú žihadlá slnka.

Obrovská plocha parkoviska na boku budovy je prechatá a stále prichádzajú ďalší a ďalší. Je to pochopiteľné, o malú chvíľu sa predsa odohrá jedna z najslávnostnejších udalostí v živote socialistického človeka, dôležitejšia ako krst alebo birmovka. Tento deň si máme na rozdiel od krstu pamätať, aj keď sa o väčšine z nás dá povedať, že rovnako ako pri krste, ani teraz nie sme pri plnom vedomí. Všade sú hlúčky rodinných klanov. Ženy v tmavých dlhých šatách, muži v tmavomodrých alebo šedých oblekoch. Pietna chvíľa. Stojíme pred mramorovou kryptou, ktorá má síce len jedno poschodie, ale pôsobí monumentálne ako ozrutný praveký mastodont, dávno vyhynuté plemeno architektúry.

Naša fakulta prichádza na rad presne v najvyššom bode horúčavy, keď slnko vlastne ani nevidno, kotúč žltej farby sa rozlial po oblohe a tvorí optický klam, svetelný ikonostas. Čakám, že väčšine žien sa Taftom postriekané drdoly a načechrané účesy vznietia ako prvé, lak na vlasy je predsa len horľavina. Cez letné prázdniny sme u starkej na de-

dine hádzali spreje do pahreby a potom utekali do priekopy a čakali, kedy explodujú. Stačilo, aby niekto z mojich starších dedinských kamarátov ukradol v kúpeľni matke neminutý lak na vlasy. V pahrebisku neostal jediný uhlík. Po explózii sa rozleteli do strán, plávali v potoku, dymili, niekedy preleteli za plot k susedom a vyplašili husi. Teplo a tlak roztrhli plechový obal a oceľové guľičky lietali vo vzduchu ako vo vojne. Svišťali nám nad hlavami, rezali vzduch, akoby pílili oceľový drôt, a rušili pokojne vegetujúcu dedinu natočenú tvárou ku Karpatom.

Ako nás vedú na túto čudnú slávnosť, vynára sa mi predstava z detstva, akoby z hrobky vstávali kreatúry, ktoré sa rozsyjú na popol, hneď ako na ne zasvieti slnko. Nedá sa to zastaviť. Detstvo mi pochovali v siedmich, keď ma strčili do zelenej lavice 1. C, a tu, v Dome odborov, po pomazaní od rektora školy, prebratí diplomu a potrasení pravice navždy pochovejú moju mladosť. Zasadia ma do kvetináča niektorého zo štátnych podnikov, prevezmem povinnosti vyplývajúce z môjho titulu a zamerania, vstrebam princípy hrdého občana, budem vyrábať, čo hrdlo ráči, pre všetkých, stanem sa súčasťou premeny, radovým členom spoločensko-ekonomickej formácie.

Cez široké schodisko stúpame do obrovskej sály. Šťastná generácia narodená v druhej polovici šesťdesiatych rokov vchádza do života. Tu nás totiž systém oficiálne pokrstí a prijme do lona svojho náboženstva. Mladosť a neviazanosť majú pred sebou posledné minúty. Romantickým chvíľam nezrelosti odzvoní umieračik. Počujem ho v sebe. Srdce mi tepe do tela posledné vety rozsiahlej básne najkrajšieho obdobia života, o ktorom sa hovorí, že ostane

v človeku ako pamiatka na nesmrteľnosť. Touto oficiálnou ceremóniou sa to však uzavrie. Aj mladosť má svoj záver vysielania. Oстане pár momentiek, slíz, príhovorov a pred-savzatí, tie však veľmi rýchlo vyprchajú a zachovajú sa len fotografie plné optimizmu a nedokonalý zrnitý záznam na VHS, ktorý urobí Ivan Lengyel, lebo jeho otec má z čias pôsobenia na sudánskej ambasáde kameru.

Sme poslednou várkou dnešnej veľkolepej ceremónie a o to je to silnejšie. Ako sa tak pozerám na spolužiakov, asi ja jediný mám z toho hrôzu. Školský psychológ by si ma za to podal a napísal by skvostné hodnotenie. Nepomôžem si, cítim sa hrozne! Mám pocit, že sa z toho nedá vyvliecť, ale napadne mi, že útek by pomôcť mohol. Nebadane sa vytratiť zadným vchodom, zdupkať na Tehelné pole, hodiť sa do ľadového bazéna, schladiť si hlavu a urobiť pár uvoľňujúcich záberov. Len tak zo srandy to navrhnem Mariánovi.

„Kam chceš zdrhať? Toto je náš deň,“ šepká mi podráždene do ucha. Má pravdu. Nepomôže ani liter vodky! Nie sme Rusi, aj keď k nim ďaleko nemáme. Dobré viem, že stiahnuť fľašu, hoci aj na ex, a potom spievať pred Gottwaldovou sochou hodovnicke piesne by bol len prejav zúfalstva a prázdne gesto. Nestačilo by to, tak či tak by som sa cítil ponížene, neužitočne a ochromený ako kripel bez barlí.

Obzerám sa dookola, vidím tváre spolužiakov, žiaria hrdosťou. Tu sa žiadna revolúcia konať nebude. Na internáte poletia von oknom leda ak stoličky, na ktorých nebude nikto sedieť. Šťastné tváre okolo mňa vyžarujú spokojnosť, s tým sa rávalo, veď prečo by sa mal ktokoľvek z týchto ľudí hnevať, že je oddnes inžinier, že dostane pochvalu

a uznanie. Dosiahli sme predsa ďalší stupeň, všetko je pripravené, čaká to len a len na nás.

Vysoké školy vypúšťajú tento rok novú tisícku absolventov. Zajtra to pokračuje v aule právnickej fakulty, na filozofickej, na technike... Mnohí z nich veria, že sa im podarí získať zamestnanie, v ktorom budú šťastní, ja naopak dúfam, že vnútri v sále bude aspoň trocha vzduchu z klimatizácie, ale keď vstúpime, ovalí ma kyslá pachuť po dvoch predchádzajúcich turnusoch z národohospodárskej fakulty.

Moje pôsobenie na univerzite dopadlo tak, že tu dnes stojím vyštafírovaný a čakám na svoj diplom, kytice, dary, bozky a vrele objatia. Zmes ťahákov a vzájomnej solidarity zoslala na krajinu trest boží, stali sme sa inžiniermi. Vlastne až dnes si uvedomujem, čo to znamená, vypustiť takýchto hochštaplerov do reality. Takmer všetkých osobne poznám, ich charaktery, zlozvyky, lásku k alkoholu, prokrastinácii, zľahčovaniu a vyhýbaniu sa zodpovednosti. Dobře poznám triky, ktoré nám pomohli preliezť z ročníka do ročníka.

Vedľa mňa stojí Zuzka, dcéra štátneho tajomníka, tíško pradie, slávnosťou nablýskanými očami s obrovskými klipkajúcimi mihalnicami lieta po celej sále a ovieva si červené rozpálené líca. Peter jej nenápadne obchytkáva zo zadného radu zadok, až ju nadvihuje. Chichúňa sa, odtláča mu ruku, ale nakoniec to nechá tak, lebo z druhej strany sa pridala Marián a ona stojí ako Madona a pozerá do hľadiska, pátra, či si to náhodou niekto nevšimne, ale jej povest' je už dávno v kýbli, tí, čo ju ohmatávajú, to dobre vedia.

S týmito chlapcami som bol na mesačnej vojenskej výchove. Zažil som ich šťastných, v plači, so žiletkou na zápästí, v bitkách, kriku, agresívnych amokoch aj váľajúcich sa po zablatených mačacích hlavách pod Michalskou, keď vyšli z prítmia vínnych pivníc a nevedeli sa udržať na nohách. Smiali sa z plného hrdla, do ktorého sa zmestila polovica mesta, lebo výdrž mali, a vašeň, tá nechýbala pri ničom. Zažil som ich v mnohých situáciách, podľa ktorých im prischli prezývky, lenže po promóciách nič z toho už nebude mať význam, pretože sa vrátia do svojich rodných dedín alebo sa niekam presťahujú za prácou. Kto bude vedieť, prečo Ivana voláme Kondor? Prečo som Eve, dekanovej dcére na zemiakovej brigáde začal hovoriť Fonda Ré? Prečo prischla Julovi na žúre v Nitre prezývka Gabika? Prečo sa Slobodovi hovorilo Lopata a prečo Dražkovič spolu so mnou patril do Tria Titanic? Tomu je koniec. Ani Boris si po nástupe do banky nespomenie na Dankine prsia, ktoré na lyžiarskom zázjazde nadšene ospevoval slovami *krásne ako dve jabĺčka*, a určite si neprizná, že v ňom drieme a občas vyviera tento bukolický poetizmus.

Ďalšie obdobie sa uzavrie a zakonzervuje, stane sa minulosťou, a nám ostane len to, že sme ocajchovaní. Pred menom sa nám bude vynímať titul *Ing.*, tri tenké písmená, tenšie ako meno samotné, a predsa, susedia budú úslužnejší, policajti pri cestnej kontrole menej drzí a na úradoch budeme mať prednosť. To je prvý skutočný znak ochrany spoločenskej vrstvy, do ktorej budeme patriť.

Zároveň sme si súdení. Nikto z krúžku nevyletel. Kolko nás doň na začiatku vstúpilo, tolko nás z neho aj vystupuje. Nádherné je možno len to, že rozdiely, počas štúdia

viditeľné vďaka odlišnému rodinnému zázemiu, budú minimálne na ďalších päť rokov zarovnané do jedného šíku, pretože sme všetci bez výnimky personálne zaradení do jednotnej platovej skupiny, ktorá činí tisícštyristo korún československých v hrubom. Je úplne jedno, či je to bifľoška Beata alebo ja, hochštapler Vladimír.

Štyri roky dovolenky sú za mnou. Inak sa návšteva Vysokej školy ekonomickej, odbor vnútorný obchod so zameraním na reklamu, ani nedá nazvať. Netuším, koľko som toho dokázal na škole nachytať, ale mám pocit, že okrem kamarátov a pestrých zážitkov so ženami sa na mňa nenalepilo nič. Škola bola našťastie plná žien. Nie ako strojarina alebo slaboprúd. Tu sa to len tak hemžilo dobrými *nápadmi*. Na zahraničnom obchode študovali aj deti arabských šejkov, ktorí prilietali na súkromných stíhačkách obklopení niekoľkými zahalenými manželkami. Tie ubytovali v piešťanských hoteloch a chodili ich pravidelne kontrolovať, aby *nezdivočeli*. Matematikárovi Pellerovi raz povedali, že ak nebude hlasnejšie prednášať, kúpia školu a prepustia ho, lebo oni do zadných lavíc jeho výklad nepočujú.

Úspešné absolvovanie univerzity sa považuje za potvrdenie dospelosti. Teraz by malo prísť trvalé zamestnanie, len čo ak to bude aj konečná stanica? Veď kto sa často presúva z miesta na miesto, toho nazvú fluktuantom a označia ho za nepriateľa socializmu. Kto mieni vystriedať za život viac ako dve alebo tri zamestnania, môže si byť istý, že v kádrovom posudku bude mať odsek *o neprispôsobivosti, chorobnom individualizme, neschopnosti zžiť sa s kolektívom, o problematickej povahe...* Mne je už úplne jasné, že

sa premiestňovať chcem, pokojne aj viackrát za život, a preto sa s tým nedokážem stotožniť. Nemôžem spolu s ostatnými s odhodlaním a entuziazmom spievať univerzitnú hymnu, proste to nedokážem.

Na gymnáziu nás cez formuláre nútili každý rok na začiatku školského roka odpovedať na otázku, kam pôjdeme na vysokú, a rodina ma počas štyroch rokov na vysokej podobne bombardovala výzvami, aby som rozmýšľal, kde po nej zakotvím. Absolvoval som nespočetné množstvo rozhovorov na tému, kde je aký známy a kto by ako mohol pomôcť. Základnou premisou týchto taktizovaní bolo, že to, čo si vyberiem, bude do smrti mojím povoláním. Rovnako ako keď sa policajt rozhodne pre uniformu a asi ťažko bude šéfkuchárom v Carltone alebo vedcom v akademickom zbore, tak si aj ja výberom určím dráhu svojho letu a sudičky mi veru pomáhať nebudú.

Možno sa v živote niekedy aj niečo zmení, ale ako vidím na svojej rodine, ani nie. Mama je napríklad učiteľka. Chcela byť lekárka, ale starý otec jej nepodpísal papiere na vysokú, pretože by ďalších päť rokov neprinášala peniaze do rodinného rozpočtu. Tak išla robiť do materskej škôlky a odtiaľ nebolo až tak ďaleko k pedagogike. Po dvadsiatich rokoch na základnej škole prešla na odbor školstva. V Starom meste chodí na inšpekcie a píše hlásenia o úrovni jednotlivých škôl v obvode. Malý posun tam nastal. Otec zase chcel byť pilotom lietadla. Tiež mu to neprešlo cez starého otca, ktorý mu nepodpísal prihlášku. Skončil večernú ekonomickú a po niekoľkých rokoch v Doprastave je už celé desaťročia v Slovenskej akadémii vied. Je tam spokojný a nemá jediný dôvod odísť. Do penzie sa preňho nič ne-

zmení, pretože sa nezmení systém. Farári zvyknú hovoriť: *Boh je tu na večnosť*, a komunisti si tiež osvojili túto čarovnú formulku nesmrteľnej predvídavosti.

Štyri roky hľadania vlastnej identity a únikovej cesty von z pevného potravinového reťazca plného istoty sa skončili. Teraz sa ozve nezvratný zákon socialistickej džungle. Prechádzame na päťročnice, tak je nastavené celé hospodárstvo. Asi preto vnímam dnešné promócie ako pohreb. Dnes sa musím rozhodnúť. Slovo *musím* ma fascinuje a desí zároveň. V panike nemyslím na to, ako vystúpim na pódium a za obrovského aplauzu si preberiem diplom, ale na to, že vzápätí sa musím rozhodnúť a zadefinovať si *doživotie*. Ešte nikdy som nebol v takejto skľučujúcej situácii. Gymnázium odtlačilo problém na štyri roky, vysoká v podstate tiež, ale teraz? Už sa tomu nedá vyhnúť! Som pritlačený k múru a mieri na mňa eskorta s muníciou dobrých nápadov na život.

Cítim, že sa mi črevá skrúcajú, že sa do seba zaplietajú, tvorí sa mi v nich uzol, treba ho rozťať alebo aspoň vytiahnuť malý vreckový nožík a pokúsiť sa to *miserere* odrezat.

Niekoľko rozhodnutí mám za sebou. Stal som sa inžinierom, ale to určite nebolo slobodné rozhodnutie. Alebo bolo, lebo stačí, ak si vyberiem jednu z možností? Mama mi vysvetlila, že na VŠMU sa kvôli kádrovému posudku a nedostatočným konexiám nedostanem. Klopkala prstom po stole, pozerala do formulárov so školami vypísanými podľa abecedy a nahlas zvažovala možnosti. Filozofická fakulta ma príliš nelákala, ešte tak dejiny a literatúra, ale z gymnázia som na to nemal dostatočnú prípravu, pretože som tie štyri roky strávil v telocvični. Do školy som tak-

mer vôbec nechodil. Vyvolávať ma mohli len na základe individuálneho študijného plánu, ktorý som si sám stanovil. Keď ma náhodou niektorá z profesoriek vyvolala, mohol som sa brániť formulkou: *prepáčte, dnes nemám termín*. Na dva roky na vojnu som ísť nemienil, takže vďaka tomu, že som bol niekoľkonásobný majster republiky a člen československej juniorskej reprezentácie v basketbale, zostali iba dve možnosti: buď pôjdem na stavarínu alebo iný technický smer, alebo na ekonomickú, a to dokonca bez prijímacích pohovorov. Bez prijímačiek! Luxus nad luxus. Vtedy bolo rozhodovanie vlastne jednoduché. Otec bol ekonóm, takže ma v tom podporoval, matematika bola na obchodnej fakulte len prvý rok, čo mi nesmierne vyhovovalo, pretože som ten predmet neznášal, navyše som mohol pričuchnúť k reklame a kreatívnej robote. V deň prijímačiek som prišiel na pohovory, dekan nás vzal do zaplnenej auly, kde ma s ďalšími športovcami a víťazmi národných olympiád v matematike postavili pred katedru a predstavili zapoteným uchádzačom, ktorým o dve minúty začínal test, ako tých, ktorí sú už prijatí. A bolo vymaľované! Na chodbe sme sa potom zoznámili a odišli do krčmy oproti univerzite osláviť vstup na akademickú pôdu. Jednoduchý recept na víťazstvo. Nemal som čo špekulovať. Získal som ďalšie štyri roky na premýšľanie, čo so sebou.

Lenže teraz musím záväzne oznámiť, kde sa zamestnám, a po letných prázdninách prvého septembra nastupujem! Podľa našich zákonov sa iba tak nestanem príživníkom. Vlastne sa to ani nedá. Ostať doma niekoľko mesiacov alebo ísť napríklad vykladať vagóny, ako som to robil počas školy, to s mojím novým modrým diplomom nebude mož-

né. Na nás vzdelaných sa vyvíja tlak tvrdením, že zodpovednosť, ktorú sme s diplomom nadobudli, je oveľa väčšia, ako len mechanicky vziať vrece cementu, naložiť si ho na chrbát a odniesť na Tatrovku. Bolo by trestné nevyužiť kapacitu oplodnenú titulom *Ing.*

Páči sa mi, ako v nás zakorenili pocit spolupatričnosti. Odmalička dostávam na tanieri, že moje rozhodnutia nie sú mojimi rozhodnutiami, že sú to rozhodnutia celej rodiny. Občas vydieranie siaha aj ďalej, až po vlasť, veď za jej smerovanie som vďaka svojmu rozhodnutiu zodpovedný, čiže ide o jedno veľké, naozaj veľké spoločné rozhodovanie.

Mám niekoľko možností, z ktorých si musím vybrať. Prvou je štátna reklamná agentúra REMPO, kde som bol po treťom ročníku na stáži. Robia kampane všetkým lukratívnym podnikom. Je tam taký nával absolventov, že môžem byť rád, ak sa k reálnej reklamnej robote dostanem po piatich rokoch nihilistického vysedávania v kancelárii.

Ďalšiu stáž, ktorá mi umožňuje podať žiadosť o prijatie do zamestnaneckého stavu, som absolvoval v Priore. Celý mesiac nás nechali vzadu v sklade a k obchodu sme ani nepričuchli. Pán vedúci Špihlavica si určite hovoril, že voľajakí inžinierikovia mu rozumy kradnúť z obchodu nebudú, veď kto môže o obchode a ziskových operáciách s mäsom vedieť viac ako on. Drôtenými kefami nás nútil zoškrabovať plesne z klobások. Umývali sme ich v impregnačnej tekutine, aby sa na pár hodín, kým sa to predá, potlačil odporný smrteľný zápach. Nastriekavali sme šunku vodou pomocou dlhých ihiel a medicínskych striekačiek, aby sa zvýšila hmotnosť, alebo sme vyrábali paštéty z preležaného mäsa, do ktorých sa prisýpala lacná polohrubá